

Yaş'a Göre Değer Farklılıkları ve Siyasi Kuşak Aidiyeti*

Ergün Özgür**

Özet: Araştırmada yaşın bireysel değerlere katkısı ve politik kuşak aidiyetinin etkisi, '68 ve '78 kuşakları ile Özal sonrası kuşak üzerinden incelenmiştir. Araştırma verisi, İstanbul'da kendilerini politik kuşak aidiyeti ile ifade eden dernek ve vakıf üyelerinin yanı sıra internet grupları, üniversite öğrencileri ve mezun dernekleri üyelerine uygulanan 301 anketten elde edilmiştir. 29 değer ifadesi ile Schwartz'ın Değerler Ölçeği'ndeki sekiz değer boyutuna ulaşılmıştır. Araştırmanın üç hipotezinden ilki, yaş ilerledikçe kendini aşma ve muhafazacı yaklaşımın, yeniliğe açıklık ve kendini yüceltme değerlerine göre yüksek olacaktır. İkinci hipotez, kuşak aidiyeti farklı olanlar aynı yaş grubunda olsalar da farklı değerlere ve aynı kuşaktan olanlarla benzer değerlere sahip olacağı yönündedir. Üçüncü hipotez, cinsiyet, birden fazla dil bilme ve eğitim düzeyinin değerlerde fark oluşturacağı şeklindedir. Araştırma sorusu olan yüksek gelir düzeyi "iyilikseverlik", evlilik "yetkin, çevreci ve maceracı olma" ve çalışıyor olmak ise "yetkin olma"da fark oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, hipotezler ve araştırma sorusu kısmi olarak desteklenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yaş, Bireysel Değerler, Siyasi Kuşak Aidiyeti, '68 Kuşağı, '78 Kuşağı, Özal Sonrası Kuşak

The Value Differences According to Age and Political Generation Belonging

Abstract: In this study, the contribution of age to individual values and impact of political generation belonging are researched based on the generations of '68 and '78, and the generation after Özal. Data has been collected through 301 surveys applied to members of associations and foundations expressing themselves based on belonging to certain political generations, internet groups, university students, and university alumnus in Istanbul. With 29 value items, eight value dimensions of Schwartz's Value Survey have been reached. The first hypothesis tested was that being old will lead to increased conservation and self-transcendence rather than self-enhancement and openness to change in values. According to the second hypothesis, apart from the age, belonging to different generations leads to believing in different values. And the third hypothesis is that gender, knowing more than one language and higher education generate value differences. In this paper, I shall present a research question inquiring if high incomes generated differences on "benevolence", being married on "competence, environmentalism and stimulation" and working position on "competence" values. As a result of this study, the hypotheses and the research question were partially supported.

Keywords: Age, Generation Belonging, Individual Values, '68 Generation, '78 Generation, Generation after Özal

* Makalenin ilk şeklini okuyarak geliştirilmesine katkıda bulunan hocam emekli Prof. Dr. Suna Tevrüz'e teşekkür ederim.

** Yrd. Doç. Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, ergunozgur1@gmail.com.

Giriş

Değerler

Bireysel ve kültürel değerler pek çok araştırmacının ilgisini çekmiştir. İnsani değerler, insan yaşamındaki önemi değişen ve istenen hedefler olarak tanımlanabilir (Kluckhohn, 1951). Schwartz ve Bilsky (1987) değerleri, bireyin amaçlarına ulaşmadaki davranışlarıyla ilişkili inançlar olarak tanımlarlar. Ayrıca değerlerin önemlerine göre derecelendirilebileceğini belirtirler. Yani değerler her insan için önemli ve bir insanı diğerlerinden farklılaştıran etkenlerdir. Schwartz'a göre (1992; 1994) değerler bireyler, gruplar ve toplumlar hakkında bilgi edinilmesini sağlar. Buradan değerlerin sadece bireyleri diğer bireylerden farklılaştıran etkenler olmadığı, aynı zamanda grupları ve toplumları da diğer grup ve toplumlardan ayırttığı yorumu yapılabilir. Buna göre bir toplumda hoş görülen davranış, başka bir toplumda tamamen olumsuz karşılanabilir. Örneğin otorite sahibi olmak kolektivist bir toplumda hoş karşılanabilirken, başka bir toplumda zorbalıkla eşdeğer sayılabilir. Ya da bireyci bir toplumda yetişmiş ve zevkine çok düşkün olan bir bireyin davranışları, toplulukçu değerlerin yüksek olduğu başka bir toplumda hoş karşılanmayabilir. Bu nedenle bireylerin değerlerinin oluşmasında içinde yaşadıkları toplumun değerleri, yani kültürel değerler de etkili olmaktadır (Hofstede, 1980).

Değerlerle ilişkili olan diğer bir özellik ise dünyanın sürekli değişiyor olmasıdır. Sürekli değişen bir dünyada bireylerin sahip oldukları değerler, değişime açık değilse çelişki yaşanması olasılığı yüksektir. Evindeki bilgisayarıyla dünyaya ulaşabilen bir gencin dünyadaki değişiklikleri algılaması ve benimsemesi, bilgisayarı işi gereği ve zorunluluktan kullanan babasına oranla daha hızlı olacaktır. Benzer şekilde dünyayı teknolojiyle izleyen çocuğuna, babasının kendisine uyguladığı otoriter davranışı sergilemeye çalışan baba başarılı olamayacaktır. Bu nedenle değerlerin, değişen dünyaya ayak uydurması önemlidir. Bu baba belirli bir konuda çoğunu ikna etmek için ona talimat vermek yerine, gerekçeleriyle olayı anlatmak ve onu inandırmak durumundadır. Bu bakış açısıyla değerlerin değişmesinde içinde bulunulan ortam, değişim, iletişim ve teknolojik gelişmeler gibi pek çok etkenin varlığından söz edilebilir.

Bireysel değerlerle ilgilenen Rokeach (1973), kendi geliştirdiği bireysel değerler ölçeğini, araçsal ve amaçsal olarak ikiye ayırmıştır. Her iki değer grubu on sekizer maddeden oluşur. Arkadaşlık, eşitlik, heyecanlı bir yaşam, kendi-

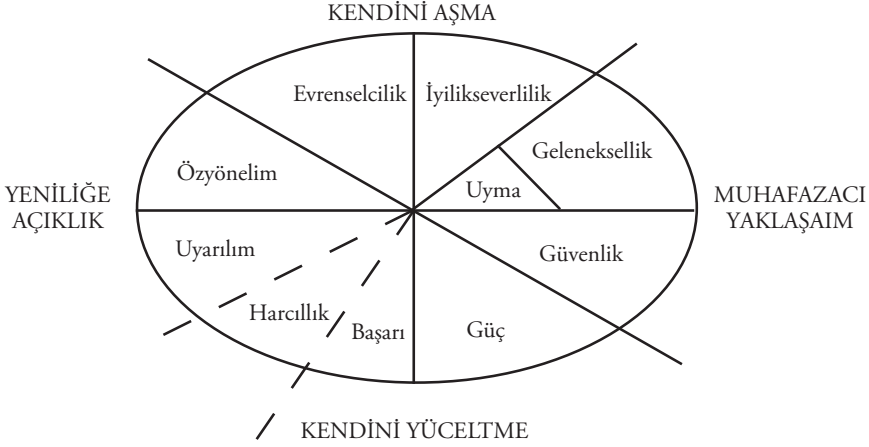
ne-saygı, özgürlük, rahat bir yaşam, zevk vb. kavramlar, amaçsal ölçek içerisinde yer alırken; affetmek, hırslı olmak, kendine yeterli olmak, temiz olmak, sadık olmak gibi kavramlar, araçsal ölçek içerisinde yer alır (Uyguç, 2003, s. 96; Debats ve Bartelds, 1996)

Benzer şekilde bireysel ve kültürel değerlerle ilgilenen Schwartz (1999, s. 24), Inglehart (1990) ve Triandis'in (1994) kültürü geniş boyutlu incelemek yerine kısıtlı olarak incelendiklerinden bahseder. Örneğin materyalizm-post-materyalizm ya da bireycilik-toplulukçuluk vb. gibi. Rokeach'ın (1973) hazırladığı değerler listesini yeniden ele alan Schwartz ve Bilsky (1987), değerleri daha çeşitli boyutlarıyla incelemiştir. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı'na (2000) göre,

Schwartz (1992) 20 ülkede yapılan araştırmasında ortaya çıkan değerleri, birey ve kültür düzeyinde incelemiştir. Bireysel düzeydeki incelemelerde değerler, kişilerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemine göre incelenirken, kültürel düzeydeki incelemenin amacı, toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal normlara dayanan soyut fikirlere ilişkin bilgi üretmektir (s. 60).

Schwartz'ın (1992; 1994) bireysel değerlerle ilgili olarak geliştirdiği ve 57 maddeden oluşan değerler ölçeği "Schwartz Değerler Ölçeği-SVS" (*Schwartz Values Survey*) olarak bilinir. Ölçek iki eksende yer alan dört üst boyut ile bunları oluşturan on değer boyutundan oluşur. Eksenlerden ilki "yeniliğe açıklık" (*openness to change*) ile "muhafazacı yaklaşım"dır (*conservation*). Yeniliğe açıklıkta "özyönelim" (*self-direction*) ve "uyarılım" (*stimulation*) ile "hazcılık" (hedonizm) değer boyutları vardır. Muhafazacı yaklaşımda ise "geleneksellik" (*tradition*), "güvenlik" (*security*) ve "uyuma" (*conformity*) değer boyutları yer alır. Schwartz'ın (1992; 1994) ele aldığı ikinci eksen "kendini aşma" (*self-transcendence*) ve "kendini yüceltme"dir (*self-enhancement*). "Evrenselcilik" (*universalism*) ve "iyilikseverlik" (*benevolence*) kendini aşmada; "başarı" (*achievement*), "güç" (*power*) ve "hazcılık" (*hedonism*) kendini yüceltmede yer almaktadır. Hazcılığın değerlerle ilgili şemada yeniliğe açıklık ile kendini yüceltme arasında yer alması, iki gruba dâhil edilmesine neden olmaktadır. Aşağıdaki şemada görülen on boyutun ilişkilerine bakıldığında birbirleriyle ters yönde olanların, zıt ilişki içinde olması beklenmektedir. Örneğin gelenekselcilik ile hazcılık veya güvenlik ile özyönelim gibi. Yani bireyin geleneksellik değeri yüksek ise, hazcılık değerinin düşük olması beklenmektedir. Ayrıca şekilde birbirine yakın olan boyutların, birbiriyle yüksek ilişki içerisinde olacağı düşünülmektedir. Örneğin güç ile

başarı gibi (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000, s. 61-63).

Şekil 1. Schwartz'ın Değerler Modeli

Kaynak: Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000, Türk Psikoloji Dergisi, 15(45), s.62. ("Özdeşkinlik" yerine "Kendini Aşma", "Özgenişletim" yerine "Kendini Yüceltme" kullanılmıştır)

Şener ve Hazer (2007) kadınların değerleri ve sürdürülebilir tüketim davranışlarını incelemişlerdir. Sahip olunan değerlerin sadece insanların günlük yaşantılarını değil, çevreye duyarlı tüketim alışkanlıklarını da etkilediğini ortaya koymuşlardır. Çalışmada Schwartz'ın "evrenselcilik" ve "iyilikseverlik" ile "başarı", "güç" ve "hazcılık" boyutlarında yer alan 23 ifade kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kadınların "evrenselcilik" ve "iyilikseverlik" değerlerine "başarı", "güç" ve "hazcılığa" göre daha fazla önem verdikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca eğitim düzeyi arttıkça kadınların çevreye duyarlı tüketim alışkanlığının arttığı da açıklanmıştır.

Lindeman ve Verkasalo (2005) ise Schwartz'ın kısaltılmış değerler ölçeğinin cinsiyet, din, farklı bölümlerde okuyan öğrenciler ile sağ ve sol görüşleri destekleyenler açısından farklılık oluşturup oluşturmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda 10 kısa soru ile ölçülen ve kendini aşma ile muhafazacı yaklaşım boyutlarını içeren kısa değer ölçeğinin güvenilir olduğu ve ilerideki çalışmalarda kullanılabileceği belirtilmiştir. Ayrıca kadınların "evrenselcilik" değerine erkeklerden ve sağ partileri destekleyenlerin de güç ve başarıya, evrenselcilik değerine sol partileri destekleyenlerden daha çok önem verdikleri

saptanmıştır. Diğer taraftan sosyal ve beşeri bilimlerde okuyan öğrencilerin güç değerine, evrenselcilikten daha fazla, teoloji bölümünde okuyan öğrencilerin ise “geleneksellik” değerine daha fazla önem verdikleri aktarılmıştır.

Diğer bir araştırmada Gürşimşek ve Göregenli (2005), öğretmen ve öğretmen adayı öğrencilerle eğitim sisteminin demokratiklik düzeyi algılamasını araştırırken, değerleri de ölçmüşlerdir. Araştırma sonucunda çalışan öğretmenlerin, aday öğretmenlere göre daha geleneksel; güvenlik ve uyum değerlerinin ise aday öğretmenlerden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca kadınların, erkeklere göre daha insancıl ve daha az muhafazacı yaklaşıma sahip oldukları belirtilmiştir. Bunun yanı sıra eğitim düzeyi arttıkça kadınların kendi görüşlerini topluluk önünde ifade etmelerinin arttığı açıklanmıştır.

Uyguç’un (2003) üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmasında da kız öğrencilerin geleneksellik, evrenselcilik ve hazcılık değerlerini erkek öğrencilere göre daha fazla önem verdikleri bulunmuştur.

Yaş

Daha önce de belirtildiği gibi, sürekli değişen dünyada değerler de değişmektedir. Bu durum, zaman faktörünün önemini ortaya koyar. Zaman içinde geçen olaylar, alınan eğitimler bireylerde farklı bakış açılarına yol açarken; bu farklılıklar değerler üzerinde de etkili olmaktadır. Yukarıda bahsedilen araştırmalar, değerlerin farklı niteliğe sahip insanlara göre değiştiğini göstermektedir. Zamanı göz önüne aldığımızda, “yaş”ın, değerlerin farklılaşmasında önemli bir nitelik olarak rol oynaması kaçınılmazdır. Schwartz’ın “yeniliğe açıklık - muhafazacı yaklaşım” ile “kendini aşma - kendini yüceltme” şeklinde iki farklı eksen uzanan değerlerini düşündüğümüzde, ileri yaşlardan genç yaşlara doğru değer farklılıklarının olacağını varsayabiliriz. Örneğin gençlere göre daha deneyimli, görmüş-geçirmiş ve yerleşik bir düzene sahip olan yaşlıların, “evrenselcilik” ve “iyilikseverlik” gibi değerlere, gençlerden daha çok önem verecekleri düşünülebilir. Benzer şekilde Kanada’da yaş ortalaması 68 olan 656 kişiyle yapılan araştırmada, katılımcıların genel olarak yaşam doyumu, yaşam kalitesinden memnuniyet ve mutluluk değerlerinin yüksek olduğu ortaya konulmuştur (Michalos ve ark., 2007, s. 133-134). Diğer taraftan yılların verdiği alışkanlıklar açısından ileri yaştakilerin muhafazacı yaklaşımı daha fazla benimsemeleri beklenir. Bu mantıktan yola çıkarak şöyle bir hipotez geliştirilebilir.

H1: Yaş ilerledikçe kendini aşma ile muhafazacı yaklaşım değerleri, yeniliğe açıklık ve kendini yüceltme değerlerine göre daha yüksek olacak ve aynı yaş grubunda olanlar benzer değerlere sahip olacaktır.

Kuşak Aidiyeti

Bu araştırmada değerlerin yaşa göre değişeceği varsayımından yola çıkılmıştır. Öte yandan yaşı, farklı zaman dilimlerinde yaşanan olaylar kapsamında ele aldığımızda, siyasi görüşleri farklı olan kuşakların ortaya çıktığını görüyoruz. Bu kuşaklardan ilki II. Dünya Savaşı sonrasında doğan ve dünyadaki genel barış havası ile liberal akımın etkisiyle gündeme gelen adalet, bağımsızlık, eşitlik, kardeşlik, özgürlük gibi değerleri savunan '68 kuşağıdır. Türkiye'deki '68 kuşağının bir temsilcisi olan Fatmagül Bertay '68 kuşağı ile ilgili olarak üç ayak olan siyasal muhalefet, toplumsal muhalefet ile sorgulama ve hazcılığın (hedonizm) ön planda olduğu hippie hareketinden bahseder. Bunlardan siyasal muhalefet kapsamında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ndeki Vietnam Savaşı karşıtlığı ve siyah hakları için mücadeleyi; Avrupa ve özellikle Fransa'daki öğrenci hareketlerini; Türkiye'de de siyasal muhalefetin varlığını açıklar. Toplumsal muhalefet ve sorgulama ayağında ise özellikle cinsel özgürlük ve kadın haklarının var olduğunu, ancak bunun Türkiye'deki '68 kuşağı için pek geçerli olmadığını belirtir. Son adım olan hippilik yaşam tarzı ile hazcılığın başlangıçta '68 kuşağında var olduğunu, ancak zaman içinde azaldığı ve diğer iki ayağa göre oranının düştüğünü belirtir. Murat Belge ise '68 kuşağının emperyalizm ile ABD karşıtlığı ve enternasyonalizm (evrenselcilik) gibi değerlere sahip olduğundan bahseder. Ayrıca bu kuşakla ilgili en önemli özelliğin değişiklik talep edip, gerçekleşmesi için gayret gösterilmesi olduğunu vurgular (Belge, Bertay ve Kürkçü, 2008).

Benzer şekilde '68 kuşağı gibi adalet, bağımsızlık, eşitlik, kardeşlik, özgürlük vb. değerler ile benzer politik görüşleri savunan '78 kuşağının da değişiklik talepleri vardır. '78 kuşağı kendi arasında çeşitli alt gruplara ayrılmış, gerek alt gruplar gerekse karşı gruplarla şiddetli çatışmalar yaşamıştır. Ayrıca '78 kuşağının pek çok üyesi 12 Eylül askeri darbesi sonrasında hapse girmiş, sorgulanmış ve işkence görmüştür. Bu nedenle 12 Eylül davasında taraf olmuşlardır (78'liler, 2012; Ateş, 2012). '68 kuşağı ile benzer değerleri savunuyor olsalar da yaşadıkları süreç nedeniyle, '78 kuşağının değerlerinin farklılaşacağı düşünülebilir.

Üçüncü kuşak, "ara kuşak" olarak tanımlanacaktır. Bunun nedeni ise bu

kuşağın 12 Eylül 1980 askeri darbesi öncesinde 13-16 yaşlarında, mevcut politik ortamdan etkilenmiş, bu sürecin öncesi ve sonrasını yaşamışlardır. '68 ve '78 kuşağının sahip olduğu ve 1961 Anayasası ile garanti altına alınan özgürlükler, daha kısıtlayıcı olan 1982 Anayasası ile daralmıştır. Bu durumun hem ara kuşak hem de bir sonraki kuşak ve değerlerini etkilemesi muhtemeldir.

Araştırmada dikkate alınacak son kuşak ise, 1983 yılında başbakan ve daha sonra cumhurbaşkanı olan Turgut Özal döneminden sonra yetişen kuşaktır. Ülkenin kapitalizm ve dünya ekonomik sistemi ile entegrasyonunun sağlandığı bir dönemde, evrenselcilik ve iyilikseverlik değerlerinden daha çok başarı, güç, hazcılık gibi değerlerin yüksek olması olasılığı vardır. Çünkü bu dönemde maddiyatın önemi artmıştır. Bunun yanı sıra okullarda denetimin artması, din eğitiminin ilk, orta ve liselerde zorunlu olması, Kuran kursları ve imam hatip okullarının yaygınlaştırılması gençliğin uyma, güvenlik, geleneksellik değerlerinin yüksek olmasında etkili olabilir.

1989 yılında Berlin duvarının yıkılması, Doğu-Blok'unun parçalanması ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla mevcut çift kutuplu dünya, tek kutuplu hale dönüşmüştür. Sosyalist bir sistem kurma özlemi içerisindeki '68 ve '78 kuşağının ulaşmak istediği sistem yıkılmıştır. Bu dönemden sonra hızla gelişen teknoloji, bilgi çağı olarak adlandırılan 90'lı yıllar, küreselleşme ve kapitalizmin yaygınlaşması bireylerin değerlerini de etkilemiştir.

Yukarıda sunulan birinci hipotezimizde yaş ilerledikçe kendini aşma ve muhafazacı yaklaşım değerlerinin yükseleceği varsayımında bulunulmuştu. Ancak, belirli bir kuşağa aidiyet, o kuşağın değerlerine sahip çıkmakla eş anlamlı olduğundan; ileri yaşta bile olsa bireyin kuşak aidiyeti bu ilişkiyi değiştirebilir. Yukarıda tanımlanan kuşaklarla aynı dönemde yaşayan ve onlardan farklı değerlere sahip olan veya benzer değerleri savunsalar da kendilerini bu kuşaklara ait hissetmeyenler de olabilecektir. Buna göre, aynı yaşta olduğu halde kuşak aidiyeti olanlar ile olmayanlar arasında değer farkları olabilir.

H2: Kuşak aidiyeti farklı olanlar aynı yaş grubunda olsalar da, farklı değerlere sahip olurken, aynı kuşaktan olanlar benzer değerlere sahip olacaktır.

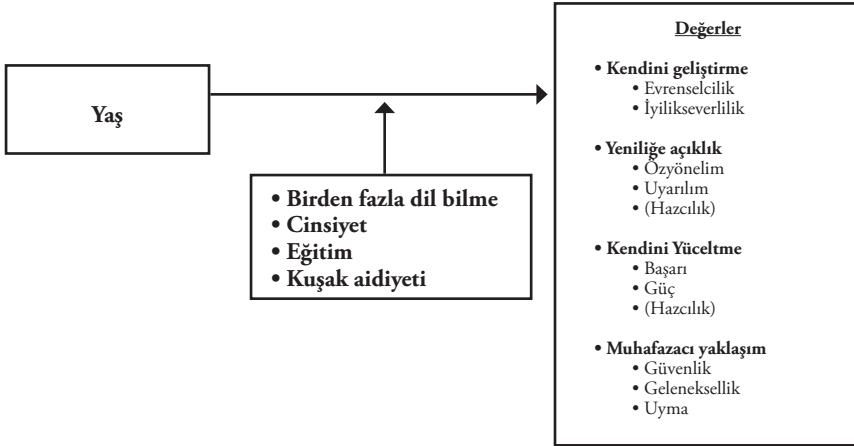
Birden Fazla Dil Bilme, Cinsiyet ve Eğitim

Şener ve Hazer (2007); Lindeman ve Verkasalo (2005); Gürşimşek ve Göregenli'nin (2005) yukarıda belirtilen araştırmaları dikkate alınarak, araş-

tırmada eğitim ve cinsiyetin değerleri etkileyen değişkenler olarak ele alınması düşünülmüştür. Ayrıca farklı dillerde bilgi edinmenin bireyin dağarcığını zenginleştirerek değerlerini etkileyeceği düşüncesiyle, birden fazla dil bilme üçüncü şartlı değişken olarak ele alınacaktır. Bütün bunlara dayanarak son hipotezimiz aşağıdaki şekilde oluşturabilir.

H3: Aynı yaş grubunda olanlar arasındaki değer benzerlikleri, cinsiyet, eğitim ve birden fazla dil bilme durumuna göre farklılaşır.

Kısaca özetlemek gerekirse, araştırmada değerlere verilen önemin yaşla değişeceği ve gençlerle yaşlılar arasında farklılık olacağını öngörülmektedir. Ancak birden fazla dil bilme, cinsiyet, eğitim ve kuşak aidiyeti benzerliği yaşla etkileşime girdiğinde, değer farklılıklarının azalacağı düşünülmektedir. Aşağıdaki modelde bu teorik çerçeve içine giren değişkenler ve aralarındaki ilişki gösterilmiştir.

Şekil 2. Araştırma Modeli

Medeni Hâl, Çalışma Durumu ve Gelir Düzeyi

Gürşimşek ve Göregenli'nin (2005) araştırmasında, çalışan öğretmenlerin Schwartz'ın (1992) geleneksellik, güvenlik ve uyma (muhafazacı yaklaşım) değerlerinin aday öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmişti. Bu farklılığın çalışma durumu ile net olarak ilişkisi ortaya konulmasa da, iki grup arasında çalışma ve çalışmama farkı söz konusudur. Ayrıca çalışma durumu bireylerin gelir düzeyini ve hayata bakışlarını da etkileyebilecektir. Nitekim temel ihtiyaçlarını bile karşılayamayacak düzeyde geliri olan bir bireyin, güç

talebinin yüksek olması beklenebilir. Ayrıca bireylerin evli veya bekâr olmalarının da onların değerlerine katkı sağlama olasılığı vardır. Örneğin bekâr bir bireyin özgürlük, bağımsızlık gibi değerleri ön planda tutması, diğer taraftan evli olan bir bireyin de daha koruyucu kollayıcı (muhafazakâr) olması olasıdır. Bu bakış açısıyla aşağıdaki araştırma sorusuna yer verilmiştir.

Araştırma sorusu: Medeni hâl, çalışma durumu ve gelir düzeyi bireylerin değerlerinde farklılık yaratır mı?

Yöntem

Örneklem

Araştırmada dikkate alınan bağımsız değişken olan yaş ve demografik değişkenler olan cinsiyet, eğitim düzeyi, birden fazla dil bilme, kuşak aidiyeti ile çalışma durumu, gelir düzeyi, medeni hâl bilgileri aşağıdaki tabloda detaylı olarak yer almaktadır.

Tablo 1. Örneklem Profili

Değişkenler	Gruplar	N= 301	Yüzde (%)
Yaş	54+ yaş	61	20,3
	44-53 yaş	100	33,2
	33-43 yaş	70	23,3
	20-32 yaş	70	23,3
Dil Bilgisi	Anadil	40	13,3
	Bir yabancı dil	166	55,1
Cinsiyet	İki/daha fazla yabancı dil	95	31,6
	Erkek	147	48,8
Eğitim Düzeyi	Kadın	154	51,2
	Lise	44	14,6
	Üniversite	173	57,5
Kuşak Aidiyeti	Yüksek lisans ve üstü	84	27,9
	'68 kuşağı	62	20,6
	'78 kuşağı	90	29,9
	Ara kuşak	63	20,9
Medeni Hâl	Özal sonrası kuşak	49	16,3
	Hiçbiri	37	12,3
	Evli değil	144	47,8
Çalışma Durumu	Evli	157	52,2
	Çalışmıyor	76	25,2
Gelir Düzeyi	Çalışıyor	225	74,8
	Düşük	62	20,6
	Orta	184	61,1
	Yüksek	55	18,3

Ölçme Araçları

Schwartz Değerler Ölçeği

Kuşdil ve Kağıtçıbaşı'nın (2000, s. 63) Türk öğretmenlerin değerleriyle ilgili olarak yaptıkları çalışma için Türkçeleştirilen Schwartz'ın (1992; 1994) 57 maddeli değerler ölçeğindeki, 45 maddenin farklı kültürlerde yüksek oranda anlamsal benzerlik gösterdiği açıklanmıştır. Bu çalışmada iç tutarlılık (Cronbach alpha) derecesi yüksek olan 45 madde ile Kuşdil ve Kağıtçıbaşı'nın Türkiye'deki araştırması (2000) için eklenen "misafirperverlik", "kadında namus", "erkeğin üstünlüğü", "laiklik" ve tarafımızca eklenen "kadın hakları" olmak üzere 50 değer yer almıştır. Bu değerler 7'li ölçekle (-1: İllkelerime ters düşer, 0: Hiç önemli değildir, 1: Biraz önemlidir, 2: Önemlidir, 3: Oldukça önemlidir, 4: Çok önemlidir, 5: Mutlak derecede önemlidir) değerlendirilmiştir.

Bağımsız Değişken

Katılımcının yaşı açık uçlu olarak "yaşınız" şeklinde sorulmuştur. Ancak değişken daha sonra 20-32, 33-43, 44-53 ve 54+ olmak üzere dört yaş grubuna dönüştürülerek analizler yapılmıştır.

Şartlı Değişkenler

Ölçüm aracındaki ilk şartlı değişken olan birden fazla dil bilmeyi ölçebilmek için "Anadiliniz dışında bildiğiniz diller" sorusu açık uçlu olarak sorulmuştur. Katılımcının altı farklı dil yazabilmesini sağlayacak şekilde alan ayrılmıştır. Programa giriş yapılırken değişken anadil, bir yabancı dil ve iki/daha fazla yabancı dil şeklinde üç gruba ayrılmıştır.

Bir diğer şartlı değişken olan cinsiyet, "Cinsiyetiniz" şeklinde ve ikili bir yapıda sorulmuştur (1-Erkek, 2-Kadın).

Üçüncü şartlı değişken olan eğitim düzeyi ise "En son mezun olduğunuz okul" şeklinde sorulmuş ve katılımcının altı seçenekten birisini işaretlemesi istenmiştir (İlkokul, ortaokul, lise, üniversite, yüksek lisans ve doktora/ihtisas). Analizler sırasında sayısı 19 olan doktora grubu analizlere dâhil edilebilmek için, yüksek lisans grubu ile birleştirilmiştir.

Anketteki son şartlı değişken olan kuşak aidiyeti için, "Türkiye'deki gençlik, içinde bulunduğu politik ortama göre kuşaklara ayrılırsa bunlardan üçü '68 kuşağı, '78 kuşağı ve Özal sonrası kuşak' olarak adlandırılabilir. Ayrıca '78 kuşağı ile Özal sonrası kuşak arasında ve 70'li yılların politik ortamından etkilenmiş gençlik 'ara kuşak' olarak tanımlanabilir. Siz kendinizi bu kuşaklardan hangisine

ait olarak tanımlarsınız” şeklinde sorulmuştur. Kendilerini bu kuşaklara ait tanımlamayanlar için ‘diğer’ ve ‘hiçbiri’ seçenekleri sunulmuştur. Diğer grubu analiz edilemeyecek sayıda olduğu için “hiçbiri” ile birlikte analiz edilmiştir.

Kontrol Değişkenleri

Medeni hâl bilgisi için verilen dört seçenekten (Bekâr, boşanmış, eşi vefat etmiş, evli) birisinin seçilmesi istenmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar “evli” ve “evli değil” (bekâr, boşanmış ve eşi vefat etmiş olma) şeklinde iki gruba ayrılarak analiz gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca çalışma durumunu belirten altı seçenekten (işveren, sabit ücretli, yarı zamanlı çalışan, emekli, işsiz ve öğrenci) en fazla ikisinin seçilmesi talep edilmiştir. İşsiz, öğrenci ve emekli seçenekleri “çalışmıyor” kategorisine, diğer üç seçenek ile birden fazla seçeneğinin işaretlenmesi ise “çalışıyor” kategorisine konulmuştur.

Çalışma durumu ile bağlantılı olan gelir düzeyi altı madde olarak (“temel ihtiyaçlarımı bile karşılayamıyorum” ile “hiç düşünmeden harcama yapabiliyim” aralığında) sıralanıp, katılımcının kendi gelir düzeyini belirlemesi talep edilmiştir. İlk üç seçenek “düşük”, dördüncü seçenek “orta” ve son iki seçenek ise “yüksek” gelir düzeyi olarak bilgi girişi yapılmıştır.

Uygulama

Altmış anket İstanbul’da kendilerini politik olarak bir kuşak aidiyetiyle tanımlayan bir dernek ve vakıf yöneticisine üye toplantılarında dağıtılmak üzere iletilmiş ve 20 gün sonra doldurulmuş anketler teslim alınmıştır. Ayrıca kendilerini politik kuşak aidiyetleriyle tanımlayan iki farklı elektronik posta grubu, bir üniversitenin 1987 ve 1988 yılı mezunlar grubu ve başka bir üniversitenin de yüksek lisans ve doktora öğrenci gruplarına internet üzerinden anket ulaştırılmıştır. Tarafımıza ulaşan toplam anket sayısı 312, analizler için kullanılan geçerli anket sayısı ise 301’dir.

Kullanılan İstatistiksel Analizler

Tüm veriler SPSS (15) programına girilmiş ve öncelikle ölçüm araçlarının faktör, güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Daha sonra ise bağımlı değişken olan değerlerin yaş ve kuşağa aidiyetine göre farklılık gösterip göstermediğine bakmak için tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Şartlı değişkenlerin iki veya daha fazla kategorik olmasına göre T, ANOVA ve grupları karşılaştırmak için Scheffe testleri kullanılmıştır (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2008).

Bulgular

Değerlerle ilgili veri setinin faktör analizine uygunluğunun test edilmesi için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ve Bartlett küresellik testi uygulanmıştır. KMO sonucu 0,50'nin üzerinde ve Bartlett küresellik testi 0,05 önem derecesinde anlamlı olduğu için veri seti faktör analizine uygun bulunmuştur (KMO=0,804, Bartlett testi 2643,803 ve $p=0,000$) (Sipahi ve ark., 2008) (Tablo 2).

Tablo 2. Değerler, Faktör ve Güvenilirlik Sonuçları

Değer Boyutu	Soru İfadesi	Faktör ağırlığı	Varyansı açıklama oranı (%)	Güvenilirlik (Cronbach's Alpha)
Muhafazakâr	Ulusal güvenlik (Gv-8)	0,716	9,439	0,746
	Toplumsal düzenin sürmesi(Gv-15)	0,712		
	Kadında namus (Gl-24)	0,633		
	Aile güvenliği (Gv-16)	0,609		
	Geleneklere saygı (Gl-13)	0,552		
	İyiliğe karşılık verme (Gv-9)	0,502		
Yetkin	Kendi amaçlarını seçmek (Ö-45)	0,702	9,316	0,769
	Yetkin olmak (B-32)	0,649		
	Bağımsız olmak (Ö-26)	0,628		
	Dürüst olmak (İ-33)	0,606		
	Sorumluluk sahibi (İ-44)	0,521		
Adil	Toplumsal adalet (E-21)	0,782	8,675	0,748
	Eşitlik (E-1)	0,764		
	Kadın Hakları (E-22)	0,728		
	Barış içinde bir dünya (E-12)	0,583		
Çevreci	Doğayla bütünlük (E-17)	0,871	8,035	0,807
	Çevreyi korumak (E-31)	0,770		
	Güzelliklerle dolu dünya (E-20)	0,641		
İyiliksever	Alçak gönüllü olmak (Gl-47)	0,801	7,498	0,754
	Bağışlayıcı olmak (İ-46)	0,787		
Başarılı	Otorite sahibi olmak (G-19)	0,774	7,028	0,653
	Sözü geçen Biri olmak (B-41)	0,717		
	Hırslı olmak (B-29)	0,666		
Zevkine düşkün	Zevk (H-2)	0,746	6,775	0,612
	Yaşamdan zevk (H-42)	0,741		
	Zengin olmak (G-6)	0,611		
Maceracı	Değişken hayat (U-18)	0,720	6,223	0,664
	Heyecanlı yaşam (U-4)	0,712		
	Cesur olmak (U-30)	0,639		
Toplam: 62,99				
Kaiser Meyer Olkin Ölçeği Geçerliliği 0,804				
Bartlett Küresellik Testi - Ki Kare 2643,803				
df 406				
p değeri 0,000				

* "Çevrecilik" ve "Adalet" değerleri Schwartz'ın (1992) Değerler Ölçeğinde "Evrenselcilik" boyutunda yer alır.

** "Hazcılık" olarak Türkçe'ye çevrilen "Hedonizm" için "Zevkine düşkün" kavramı kullanılmıştır.

Kısaltmalar: B-Başarı, E-Evrenselcilik, G-Güç, Gv-Güvenlik, Gl-Geleneksellik, H-Hazcılık, İ-İyilikseverlik, Ö-Özyönelim, U-Uyarılım, Uy-Uyuma

Faktör analizleri sonucunda ağırlıkları yüksek olan yirmi dokuz ifade ile sekiz faktöre ulaşılmıştır. İçeriklerine uygun olarak adil, başarılı, çevreci, iyiliksever, maceracı, muhafazakâr, yetkin ve zevkine düşkün olarak adlandırılmıştır. Bunlardan ikisi, adil ve çevreci, Schwartz'ın evrenselcilik değerinden ayrılmıştır. Uyma değeri analiz dışında kalmış, güç değerinin ifadeleri başka boyutlar altında yer almıştır. Ortaya çıkan faktörlerin varyansı açıklama oranı yüzde 63'tür. Oluşan bu sekiz faktörün güvenilirlik analizleri de yapılmış ve iç tutarlılıkları (*cronbach's alpha*) kontrol edilmiştir. Elde edilen faktörlerden beşinin iç tutarlılığı yüksektir. Bunlar, muhafazakâr, yetkin, adil, çevreci ve iyilikseverdir (" α " değerleri 0,746 ile 0,807 arasında). Bu beş faktöre göre iç tutarlılık değerleri daha düşük olan üç faktör ise başarılı, maceracı ve zevkine düşkündür (" α " değerleri 0,612 ile 0,664 arasında) (Tablo 3).

Tablo 3. Bağımsız Değişkenlerin Korelasyonu

	Cinsiyet	Yaş	Kuşak	Dil Bilgisi	Eğitim	Medeni Hâl	Çalışma Durumu	Gelir Düzeyi
Cinsiyet	1							
Yaş	-,149**	1						
Kuşak aidiyeti	,095	-,755**	1					
Dil Bilgisi	,050	-,186**	,114*	1				
Eğitim	,068	-,014	,117*	,199**	1			
Medeni hâl	-,231**	,300**	-,284**	-,069	,043	1		
Çalışma durumu	,063	,040	-,035	-,046	-,181**	-,071	1	
Gelir düzeyi	,113	-,077	,073	,102	,208**	-,046	-,212**	1

** Korelasyon $p < 0.01$ düzeyinde anlamlıdır (2-yönlü).

* Korelasyon $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (2-yönlü).

Bağımsız değişkenlerin korelasyonu incelendiğinde yaş ile kuşak aidiyeti arasında ters yönlü ve çoklu bağıntıyı gösteren yüksek bir korelasyon olduğu belirlenmiştir ($r = -0,755$). VIF değerinin 10'dan büyük olması nedeniyle çoklu bağıntının olduğuna karar verilmiştir. Çoklu bağıntı olması durumunda önerilen yöntem, değişkenlerden birisinin çıkarılarak analize devam edilmesidir (Sipahi ve ark., 2008, s. 156). Değişkenlerden birisi, örneğin "kuşak aidiyeti", çıkarıldığında yaş ile kuşak aidiyetinin etkileşimini ölçmek mümkün olmayacaktır. Bu nedenle analizlere, tüm değişkenlerin ayrı ayrı bağımlı değişkenle olan ilişkisi açısından bakılmıştır.

Hipotez Analizleri

Yaş

H1: Yaş ilerledikçe kendini aşma ile muhafazacı yaklaşım değerleri, yeniliğe açıklık ve kendini yüceltme değerlerine göre daha yüksek olacak ve aynı yaş grubunda olanlar benzer değerlere sahip olacaktır.

Hipotezi test etmek amacıyla, yaş grupları ile değerler arasındaki ortalama farklarına ulaşmak için öncelikle Levene testi sonucuna bakılarak tüm grupların varyanslarının homojen olduğu belirlenmiştir. Yapılan ANOVA analizi sonucunda sadece iki faktörle ilgili, “muhafazakâr” ile “zevkine düşkün”, gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuş, diğer faktörlerle ilgili olarak gruplar arasında herhangi bir farklılık çıkmamıştır (Tablo 4a).

Tablo 4a. Yaşa Göre Değerler (ANOVA ve Scheffé Analizleri)

	Levene p*	F	p*	Yaş 1.	Yaş 2.	Ortalama farkı	S. hata	p
Muhafazakâr	0,634	5,389	0,001	20-32	54 +	0,65	0,18	0,005
Zevkine düşkün	0,429	4,020	0,008	20-32	44-53 54 +	0,52 0,57	0,17	0,009

p > 0,01 düzeyinde anlamlıdır; S. hata= Standart hata

Tablo 4b. Yaşa Göre Değerlerin Verileri

Yaş Grubu	Muhafazakâr			Zevkine düşkün		
	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS
54 +	59	4,80	1,08	59	4,27	0,95
43-53	92	4,93	1,01	97	4,80	0,86
33-43	67	5,10	1,01	69	4,66	1,07
20-32	70	5,45	0,96	70	4,84	0,99
Toplam	288	5,07	1,04	295	4,60	0,96

Ort=Ortalama ; SS=Standart Sapma

Schwartz'ın Değer Kuramı'nda (1992; 1994) “muhafazacı yaklaşım” içerisinde yer alan güvenlik ile geleneksellik bu araştırmada tek faktör altında (muhafazakâr) toplanmıştır. Analizlere bakıldığında muhafazakâr değer boyutunda 20-32 yaş grubundaki gençlerin ortalamalarının (5,45), 44-53 (4,93)

ile 54+ (4,80) yaş grubundan daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum ilk hipotezin tam tersi bir sonuçtur. Çünkü hipotezin birinci bölümünde yer alan “Yaş ilerledikçe muhafazacı yaklaşım değerleri yüksek olacaktır...” ifadesinin aksine, en genç grubun muhafazakâr değer ortalamaları diğer iki grup ve özellikle yaşça en ileri gruptan daha yüksek çıkmıştır (Tablo 4b).

Diğer taraftan Schwartz’ın Değer Kuramı’nda (1992; 1994) “kendini yüceltme” içerisinde yer alan “zevkine düşkün” (hazcılık) için yapılan analizlere bakıldığında, 20-32 yaş grubunun ortalamalarının (4,84), 54+ yaş grubundan (4,27) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç ilk hipotezde yer alan “Yaş ilerledikçe kendini aşma ile muhafazacı yaklaşım değerleri, yeniliğe açıklık ve kendini yüceltme değerlerine göre daha yüksek olacaktır” ifadesinin ikinci bölümünü, diğer bir ifade ile zevkine düşkün değerinin içinde yer aldığı “kendini yüceltme” değerlerinin yaş ilerledikçe düşük olmasını desteklemektedir (Tablo 4b).

Sonuç olarak ilk hipotezin sadece zevkine düşkün olma değeriyle bağlantılı olarak **kısmi olarak desteklendiği** söylenebilir.

Kuşak Aidiyeti

H2: Kuşak aidiyeti farklı olanlar aynı yaş grubunda olsalar da, farklı değerlere sahip olurken, aynı kuşaktan olanlar benzer değerlere sahip olacaktır.

İkinci hipotezi test etmek için kuşak aidiyeti ve sekiz değer boyutu ANOVA ile analiz edilmeden önce, grupların varyanslarının homojen olduğu Levene testi sonuçlarından kontrol edilmiştir. ANOVA analizi sonucunda muhafazakâr, başarılı ve zevkine düşkün değer boyutları ilgili gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır (Tablo 5a).

Tablo 5a. Kuşak Aidiyetine Göre Değerler (ANOVA ve Scheffe Analizleri)

	Levene p*	F	P*	Kuşak 1.	Kuşak 2.	Ortalama farkı	S. hata	P
Muhafazakâr	0,569	5,404	0,000	-Özal son.	‘78	,71	0,18	0,004
				-Diğer		,69	0,20	0,020
Başarılı	0,266	2,477	0,044	-Özal son.	‘78	,61	0,19	0,045
				-Diğer		,66	0,18	0,012
Zevkine düşkün	0,820	3,733	0,006	-Özal son.	‘68	,66	0,18	0,012

p > 0,05 düzeyinde anlamlıdır

Muhafazakâr değer boyutunda Özal sonrası (5,46) ve diğer (5,44) kuşak aidiyetine sahip bireylerin ortalamalarının '78 (4,75) kuşağından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Başarılı değer boyutunda ise Özal sonrası (4,12) kuşağın ortalamalarının '78 kuşağından (3,52) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Son olarak zevkine düşkün değer boyutunda Özal sonrası (4,89) kuşak ile '68 kuşağı (4,23) arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (Tablo 5b).

Tablo 5b. Kuşak Aidiyetine Göre Değerlerin Verileri

Kuşak Grubu	Muhafazakâr			Başarılı			Zevkine düşkün		
	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS
'68	62	4,96	1,11	61	3,73	1,06	59	4,23	1,01
'78	83	4,75	0,97	87	3,52	0,99	89	4,61	0,88
Ara	59	5,09	0,10	62	3,72	1,02	62	4,74	0,94
Özal S.	49	5,46	0,93	49	4,12	1,22	49	4,89	0,93
Diğer	35	5,44	1,02	36	3,74	1,21	36	4,58	1,01
Toplam	288	5,07	1,04	295	3,73	1,09	295	4,60	0,96

Sonuç olarak yaş ve değerler analizinde yer alan muhafazakârlık ve zevkine düşkün değerleri kuşak aidiyetinde de ortaya çıkmıştır. Bunlara ek olarak kuşak aidiyeti ile birlikte başarılı değerinde de gruplar arasında anlamlı bir farklılık oluşmuştur. Başarılı değeri ortalamaları '68 kuşağı için düşük, Özal sonrası kuşak için yüksektir. Bu sonucun ikinci hipotezde yer alan "... aynı kuşaktan olanlar benzer değerlere sahip olacaktır" ifadesini desteklemesi nedeniyle, *ikinci hipotezin de kısmi olarak desteklendiği* söylenebilir

H3: Aynı yaş grubunda olanlar arasındaki değer benzerlikleri, cinsiyet, eğitim ve birden fazla dil bilme durumuna göre farklılaşır.

Cinsiyet

Öncelikle cinsiyet ile sekiz değer, bağımsız gruplar T testi ile analiz edilmiştir. Yetkin, adil, çevreci ve zevkine düşkün değerleri ile ilgili erkeklerle kadınlar arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu değerlerle ilgili olarak kadınların ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Cinsiyete Göre Değerlerin Farklılaşması

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p*
Yetkin	Erkek	147	6,07	0,73	3,725	0,000
	Kadın	152	6,35	0,60		
Adil	Erkek	145	6,34	0,73	2,961	0,003
	Kadın	153	6,57	0,61		
Çevreci	Erkek	145	5,93	0,93	2,443	0,015
	Kadın	153	6,18	0,88		
Zevkine düşükün	Erkek	144	4,42	0,95	3,182	0,002
	Kadın	151	4,77	0,95		

p > 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Birden Fazla Dil Bilmeye

Birden fazla dil bilmenin değerler üzerindeki etkisine bakmadan önce, yetkin hariç tüm değerlerin varyanslarının homojen olduğu belirlenmiştir. Daha sonra yapılan ANOVA analizi sonucunda sadece zevkine düşükün olma ile ilgili olarak gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 7a).

Tablo 7a. Birden Fazla Dil Bilmeye Göre Değerlerin Farklılaşması

	Levene p*	F	p*	Dil Bilgisi 1	Dil Bilgisi 2.	Ortalama farkı	S. hata	p
Zevkine düşükün	0,148	3,782	0,024	İki ve daha fazla	Anadil	0,48	0,18	0,037

p < 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Zevkine düşükün olmadaki farklılığın hangi gruptan kaynaklandığı anlamak için ise Sheffe testi ile gruplar karşılaştırılmış ve ikiden fazla dil bilenlerin ortalamalarının (4,80) sadece ana dillerini (4,32) bilenlerden daha yüksek olduğu belirlemiştir (Tablo 7b).

Tablo 7b. Birden Fazla Dil Bilmeye Göre Veriler

Dil Bilgisi Grubu	Zevkine düşükün		
	N	Ort.	SS
Anadil	38	4,32	0,94
Bir yabancı dil	163	4,56	1,00
İki ve daha fazla dil	94	4,80	0,86
Toplam	295	4,60	0,96

Eğitim Düzeyi

Eğitim düzeyinin değerlerle ilgili farklılık yaratıp yaratmadığına bakmadan önce başarılı hariç tüm grupların varyansının homojen olduğu saptanmıştır. Daha sonra ANOVA tablosundan anlamlılık düzeyine bakılmış ve sadece yetkin değeri ile ilgili olarak gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir (Tablo 8a).

Tablo 8a. Eğitim Düzeyine Göre Değerlerin Farklılaşması

	Levene p*	F	p*	Eğitim düzeyi 1.	Eğitim düzeyi 2.	Ortalama farkı	S. hata	P
Yetkin	0,152	3,163	0,044	YL+ Doktora	Lise	0,31	0,13	0,046

p < 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Farklığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yetkin değeri Scheffe testi ile karşılaştırılmış ve YL-doktora mezunlarının ortalamalarının (6,31), lise mezunlarından (6,00) daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 8b).

Tablo 8b. Eğitim Düzeyine Göre Veriler

Dil Bilgisi Grubu	Yetkin		
	N	Ort.	SS
Lise	44	6,00	0,81
Üniversite	172	6,23	0,64
YL + Doktora	83	6,31	0,69
Toplam	299	6,22	0,68

Sonuç olarak farklı cinsiyette olma dört değerle, (adil, çevreci, yetkin ve zevkine düşkün), ilgili farklılık yarattığı için, eğitim (yetkin) ve birden fazla dil bilme (zevkine düşkün) değişkenlerine göre daha etkin olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuçlara dayanarak üçüncü hipotezin de *kısmi olarak desteklendiği* söylenebilir.

Araştırma sorusu: Medeni hâl, çalışma durumu ve gelir düzeyi bireylerin değerlerinde farklılık yaratır mı?

Medeni Hâl

İlk analiz evli olmayanlarla evli olanlar arasındaki olası değer farklılıklarını belirlemek için grupların varyanslarının homojenliği (Levene) kontrol edilmiştir. T testi sonucunda yetkin, çevreci ve maceracı değer boyutlarında evli olmayanların evli olanlardan daha yüksek ortalamalara sahip oldukları belirlenmiştir. En belirgin farklılık maceracı değeriyle ilgilidir (Tablo 9).

Tablo 9. Medeni Hâle Göre Değerlerin Farklılaşması

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p*
Yetkin	Evli değil	144	6,32	0,60	2,579	,010
	Evli	155	6,12	0,74		
Çevreci	Evli değil	143	6,17	0,85	2,175	,030
	Evli	155	5,95	0,96		
Maceracı	Evli değil	143	4,77	1,09	2,645	,009
	Evli	154	4,44	1,04		

Benzer şekilde çalışma durumu T testi ile analiz edilmiş ve sadece yetkin değeri ile ilgili çalışanlarla, çalışmayanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çalışanların yetkin değeri ortalamaları çalışmayanlardan daha yüksek çıkmıştır (Tablo 10).

Tablo 10. Çalışma Durumuna Göre Değerlerin Farklılaşması

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p*
Yetkin	Çalışıyor	223	6,27	0,69	297	,034
	Çalışmıyor	76	6,07	0,66		

p < 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Son olarak gelir düzeyi konusunda tek yönlü ANOVA analizi yapılmış, adil ve çevreci dışındaki tüm değerler homojenlik testinden geçmiş ve iki değerde gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmıştır. Orta ve yüksek gelir grubundakilerin yetkin olma değeri ortalamaları, düşük gelir grubundan daha fazla çıkmıştır. Benzer şekilde iyiliksever değer boyutunda da yüksek gelir grubunun ortalamaları düşük gelir grubundan daha fazladır (Tablo 11a, 11b).

Tablo 11a. Gelir Düzeyine Göre Değerlerin Farklılaşması

	Levene p*	F	p*	Gelir düzeyi 1.	Gelir düzeyi 2.	Ortalama farkı	S. hata	P
Yetkin	0,054	5,316	,005	-Orta	Düşük	0,29	0,10	0,014
				-Yüksek		0,36	0,13	0,016
İyiliksever	0,478	3,232	,041	Yüksek	Düşük	0,52	0,20	0,031

p < 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 11b. Gelir Düzeyine Göre Veriler

Gelir Düzeyi Grubu	Yetkin			İyiliksever		
	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS
Düşük	62	5,9742	,78801	62	5,9742	,78801
Orta	182	6,2648	,63973	182	6,2648	,63973
Yüksek	55	6,3345	,64642	55	6,3345	,64642
Toplam	299	6,2174	,68382	299	6,2174	,68382

Kısaca araştırma sorusunun medeni hâle göre yetkin, çevreci, maceracı, çalışma durumuna göre yetkin ve gelir düzeyine göre ise yetkin ve iyiliksever değer boyutlarıyla ilgili olarak *kısmi olarak desteklendiği* belirtilebilir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada Türkiye'nin de aralarında olduğu pek çok ülkede denenen, geçerlilik ve güvenilirlik düzeyi yüksek Schwartz Değerler Ölçeği (1992) uygulanmış ve bireysel değerlerin yaş, kuşak aidiyeti, cinsiyet, birden fazla dil bilme ve eğitim nedeniyle farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmiştir. 50 ifadenin kullanıldığı araştırmada 29 ifade ile sekiz değer elde edilmiştir. Bunlar Schwartz'ın Değer Kuramı'nda uluslararası güvenilirlik ve geçerliliği kanıtlanmış 45 (1992; 1994; 1999), Kuşdil ve Kağıtçıbaşı'nın (2000) eklediği dört ve araştırmacı tarafından eklenen bir ifadedir. Elde edilen değerlerden ikisi, adalet ve çevrecilik, "evrenselcilik" değerinin ayrışması sonucu oluşmuştur. Uyma değeri ve alt ifadeleri analiz dışında kalmıştır. Güç değerinin ifadeleri ise farklı değerler altında yer almıştır. Uyarılım değerinin tüm ifadelerini korunmuş, zevke düşkün (hazcılık) değeri ise güç değerinden benzer bir ifadeyi ödünç almıştır. Benzer şekilde diğer değerler altında da farklı değerlerden gelen ifadelerin var olduğu saptanmıştır.

Örneğin “güvenlik ve “geleneksellik” birleşmiş, bu nedenle muhafazakâr olarak adlandırılmıştır. Başarılı değeri ise güçten bir ifade ödünç almıştır. Schwartz’ın (1992) değerler kuramına göre birbirine yakın olan değerler, birbirleriyle daha yüksek ilişki içerisinde. Benzer şekilde bu çalışmada oluşan değer boyutları altında toplanan ifadeler, değerler şemasında kendilerine yakın değer boyutlarında yer almıştır. Bu yoruma aykırı tek ifade yetkin olma değeri altında yer alan başarılı değerinden gelen “yetkin olmak” ifadesidir. Ayrıca Schwartz’ın (1992) değerler kuramında, değerler çemberinde birbirine uzak veya zıt olanların zıt ilişki içerisinde olması beklenmektedir. Yetkin olmanın çemberin zıt kutbunda yer alan iyilikseverlik ve özyönelim ifadelerinin oluşturduğu başarılı değer boyutunda yer alması ilginçtir.

Diğer taraftan Kuşdil ve Kağıtçıbaşı’nın (2000, s.63) Türk öğretmenlerin değerleriyle ilgili olarak yaptıkları çalışmada, Türkiye’de önemli olduğu düşünülen eklenen “misafirperverlik”, “kadında namus”, “erkeğin üstünlüğü” ve “laiklik” ifadelerinden üçü faktör analizi sırasında düşük faktör ağırlıkları nedeniyle analiz dışında bırakılmıştır. Sadece “kadında namus” ifadesi muhafazakâr değeri altında yer almıştır. Bu çalışma için eklenen “kadın hakları” ise adil değeri içerisinde, barış ve eşitlik içeren diğer üç ifadeyle birlikte yer almıştır. Dolayısıyla her iki ifadeni anlamlarına uygun değer boyutlarında yer aldığı söylenebilir.

Diğer taraftan çalışmada incelenen üç hipotez ve araştırma sorusu kısmi olarak desteklenmiştir. Birinci hipotezi destekleyen tek değer zevkine düşkündür. Genç kuşağın zevkine düşkün değeri ile ilgili daha yüksek ortalamalara sahip olması, hipotezde ileri sürülen “kendini yüceltme” boyutuna gençlerin daha çok önem vermesini desteklemektedir. Ancak gençlerin muhafazakâr değeri ortalamalarının da yaşlılardan daha yüksek çıkması hipotezde savunulanın tam tersi bir sonuçtur. Hipotezde “muhafazacı yaklaşım”ın yaşlılar için yüksek olacağı savunulmuştu. Ayrıca gençlerle muhafazakârlık açısından en belirgin farkı oluşturan yaş grubu olarak, kuşak aidiyetleri dikkate alındığında ‘68 ve ‘78 kuşağının gündeme gelmesi olasıdır. Türkiye’deki ‘68 ve bu kuşağa benzer talepleriyle bilinen ‘78 kuşağının siyasal muhalefet, toplumsal muhalefet, sorgulama ve gençlerde az olan değişim talepleriyle dikkat çektikleri bilinmektedir (Berktaş ve ark., 2008). Muhafazakâr değerini oluşturan ifadeler, Schwartz’ın Değer Kuramı’nda (1992) “güvenlik” ve “geleneksellik” değerleri içerisinde yer alır. Elde edilen sonuç teorik bölümünde aktarılan, 1980 sonrası dönemle ilgili açıklamalarla paraleldir. 1980 sonrasında okullarda din derslerinin zorunlu

olması, imam hatip okulları ile Kuran kurslarının yaygınlaştırılmasının genç kuşakların muhafazakâr değerlerinin artmasına katkı sunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Türkiye’de yapılan bir araştırmaya göre nüfusun muhafazakârlık düzeyinin arttığı saptanmıştır (Yılmaz, 2006). Araştırmaya başlarken muhafazakârlığın artmasında devletin ve kurumların korunmasının rolünün gündeme geleceği düşünülmüş ancak araştırmanın sonunda “ailenin” muhafazakârlığın kökeninde yer aldığı açıklanmıştır. Hatta ailenin din, devlet ve millet gibi kurumları geride bırakarak korunması en çok istenen, gelenekleri doğuran ve geleneklerin uygulandığı ana kurum olarak belirlediği ifade edilir. Ayrıca kamusal alanda erkekle eşitliği onaylanan kadının ev içinde eşitsiz konuma razı olması ve sadık eş-iyi anne rolünü oynamasının talep edildiği aktarılır. Muhafazakârlık araştırmasına benzer şekilde bu araştırmada da muhafazakârlık değerini oluşturan ifadelerden birisi “kadında namus”tur. Bunun yanı sıra bu boyut altında aile güvenliği, geleneklere saygı, toplumsal düzenin sürmesi gibi ifadeler de yer almıştır. Muhafazakârlık araştırmasında Batı ile ilişkilerde en çok korkulan konunun gençlerin ahlâkının ve aile yapısının bozulması endişesi olduğu belirtilir. Araştırmamızda muhafazakârlık boyutunda yer alan diğer bir ifade “ulusal güvenlik”tir. Türkiye’nin son yıllardaki Avrupa Birliği entegrasyonu ve ABD-NATO ilişkileri kapsamındaki konumunun gençlerin “ulusal güvenlik” endişesinin artmasına katkı sağlaması olasıdır. Ancak gelecek kuşak olan gençlerin, yaşlılardan daha az “yenilikçi” olmaları gelecek açısından düşündürücüdür ve daha çok araştırılması önerilir.

İkinci hipotezi destekleyen üç değer boyutunda, (muhafazakâr, başarılı ve zevkine düşkün), Özal sonrası kuşağın ‘68 ve ‘78 kuşağından daha yüksek ortalamalar elde etmesiyle kısmen desteklenmiştir. Çünkü ikinci hipotezde “Kuşak aidiyetinin değerleri farklılaştıracağı ve kendilerini aynı kuşağa ait hissedenerin benzer değerleri olacağı” ileri sürülmüştür. Bireycilik- toplulukçuluk araştırmalarında son yıllarda Türk toplumunda bireyciliğin yükseldiği belirtilmektedir (Radikal, 2009; Hofstede, 1980). Bununla ilişkilendirerek gençlerin, Schwartz’ın (1994) değer kuramında kendini yüceltme boyutu içerisinde yer alan başarılı ve zevkine düşkün değerleriyle ilgili ortalamalarının yüksek olması, onların kendilerinden daha yaşlı olan ‘68 ve ‘78 kuşaklarına göre daha bireyci değerlere sahip olmaları sonucunu desteklemektedir. Ayrıca ‘68 ve ‘78 kuşağının kendilerini sol politik görüş ile ifade etmeleri dikkate alınırsa, başarılı ve zevk boyutlarına Özal sonrası kuşaktan daha az önem vermeleri, yurt dışında öğrencilerle yapılan bir araştırmanın sonuçlarıyla uyumludur. Bu araştırmada sağ partileri destekleyen öğrencilerin güç ve başarıya, evrenselcilik değerine

göre daha çok önem verdikleri bulunmuştur (Lindeman ve Verkasalo, 2005).

Son hipotezde cinsiyet, birden fazla dil bilme ve eğitim düzeyinin değerlerle ilgili farklılık yaratacağı ileri sürülmüştü. Araştırma sonucunda kadınların yetkin, adil, çevreci ve zevkine düşkün olma değerlerinin erkeklerden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmadaki adil ve çevreci değerlerinin “çevrecilik” (Schwartz, 1992) değerinin ikiye ayrışmasıyla oluştuğu dikkate alınır, sonucun Lindeman ve Verkasalo’nun (2005) araştırmasının, kadınların evrenselcilik değerine erkeklerden daha çok önem vermeleri, sonucu ile paralel olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Şener ve Hazer (2007) kadınların tüketim davranışlarını incelerken çevreye duyarlı tüketim alışkanlıklarının kadınlarda var olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca Gürşimşek ve Göregenli’nin (2005) öğretmenlerle yaptıkları araştırmada kadınların, erkeklere göre daha insancıl ve daha az muhafazacı yaklaşıma sahip oldukları saptamışlardır. Bunlara ek olarak Uyguç’un (2003) üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırma sonucunda, kız öğrencilerin evrenselcilik ve hazcılık değerlerine erkek öğrencilerden daha çok önem vermedi bulunmuştur. Bunlar, araştırmanın cinsiyet ile ilgili sonucuyla uyumludur.

Diğer bir demografik değişken olan eğitimle ilgili, yetkin olma değerinde yüksek lisans ve doktora mezunlarının, lise mezunlarına göre daha yüksek ortalamalara sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu durumu Gürşimşek ve Göregenli’nin (2005) kadınların eğitim düzeyleri arttıkça kendilerini toplum önünde ifade etme taleplerinin attığı sonucuna benzetmek mümkündür. Kendini toplum önünde ifade etmek de bir yetkinlik göstergesi sayılabilir.

Birden fazla dil bilmenin ise zevkine düşkün olma boyutunda iki ve daha fazla dil bilenler lehine anlamlı katkı sağladığı belirlenmiştir. Birden fazla dil bilenlerin genellikle daha iyi eğitim aldıkları düşünülürse, kendilerini dil ve eğitim açısından geliştiren bireylerin, vasıflarına uygun iş ve buna bağlı gelir elde ederek kendi zevk, hobi ve ilgi alanlarına yöneldikleri düşünülebilir.

Bunların dışında araştırma sorusu kapsamında medeni hâl, çalışma durumu ve gelir düzeyinin değerlerle ilişkisi incelenmiştir. Analizler sonucunda evli olmayanların yetkin, çevreci ve maceracı olma değerlerine evli olanlardan daha çok önem verdikleri saptanmıştır. Sonucu evlilik kurumunun bireylere yüklediği sorumluluk düşünülürse, ailenin geçimini sağlamak, düzenini kurmak veya akrabalık ilişkileri sürdürmek vb. gibi yoğun uğraşlar içerisinde olan evli bireylerin kendi tercih veya hobilerine yönelik aktivitelerini daralttıkları yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır.

Benzer şekilde çalışanların yetkin değeri ortalamaları, çalışmayanlardan daha

yüksek çıkmıştır. Yetkin değerinin içeriğinde “kendi amaçlarını seçme, yetkin olma, sorumluluk sahibi olma gibi” çalışıyor olmakla ilişkilendirilebilecek ifadeler mevcuttur.

Gelir düzeyi ile ilgili olarak yapılan analizlerde ise yüksek gelir düzeyi grubunda yer alan bireylerin yetkin ve iyiliksever değerlerinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Sonucu bireylerin gelirleri arttıkça geçinme vb. gibi zorlukları bir kenara atarak daha esnek bir yapıya kavuştukları şeklinde yorumlamak mümkündür. Yüksek gelir elde edenlerin kendi amaçlarını seçme veya bağımsız olmanın yanı sıra, başkalarına yardım etme gibi vasıflar kazandıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca daha yüksek gelire sahip olmanın bireylerin kendilerini geliştirerek iyiliksever değerini de arttırdıkları, diğer bir ifade ile alçak gönüllü veya bağışlayıcı oldukları saptanmıştır. Yine de araştırma sorusunun yeni araştırmalarla desteklenmesi yararlı olacaktır.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Yaş, kuşak aidiyeti ve değerler ilişkisini ortaya koyması açısından önemli olan bu araştırmanın çeşitli katkıları olsa da sınırlılıklarını belirtmek yararlıdır.

Araştırma sonucunda Türkiye'nin de aralarında olduğu pek çok ülkede dene- nen, geçerlilik ve güvenilirlik düzeyi yüksek olan Schwartz Değerler Ölçeği'nin (1992; 1994; 1999) bu örneklem grubunda tüm boyutlarıyla çıkmamış olması, örneklem grubunun heterojenliğinden kaynaklanmış olabilir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda daha homojen gruplarla araştırma yapılması yararlı olabilir.

Araştırmayla ilgili anket sayısı, değer ifadelerinin fazla olması nedeniyle yetersiz kalmış olabilir. İleride yapılacak araştırmalarda daha fazla anket toplanması veya Kısa Schwartz Değerler Ölçeği'nin kullanılması önerilebilir (Lindeman ve Verkasalo, 2005).

Araştırma sonucunda kuşak aidiyeti açısından değerlerle ilgili fark çıkması önemlidir. Ancak kuşak aidiyeti bilgisi istenirken “Siz kendinizi hangi kuşağa ait olarak tanımlarsınız?” şeklinde sorulmuştur. Bu soru bireylerin sempati duydukları kuşağı seçmelerine neden olmuş olabilir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda bu durum dikkate alınarak pilot uygulama yapılması yararlıdır.

Araştırmanın kısa bir sürede bitirilmesi planlandığı için, kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi benimsenmiştir. Bu nedenle sonuçlarının yeni araştırmalarla desteklenmesi ve derinlemesine yapılacak mülâkatlar ile kullanılarak daha kapsamlı bir uygulama yapılması yararlı olabilir.

EXTENDED ABSTRACT
**The Value Differences According to Age and Political
Generation Belonging**

Ergün Özgür*

Introduction

Individual and cultural values have attracted the attention of many researchers. Individual values can be defined as goals the importance of which changes in human life. Schwartz and Bilsky (1987) define values as beliefs, which are related with behaviors that are aimed to reach their goals. According to Schwartz (1992; 1994), the values provide information about individuals, groups and societies. And they are important for every human being and differentiate an individual from another. For this reason, a behavior that was tolerated in a society, i.e. to have authority, may not be seen as pleasant as in another society. Or an individual while having a high individualism score may prioritize his/her preferences, may not be tolerated in a collectivist society (Hofstede, 1980). The formation of the individual values, are affected by the society's culture in which he/she lives.

Schwartz (1992; 1992) has analyzed the values in terms of individual and cultural levels in several countries. In terms of individualistic analysis, the values are analyzed as being guiding principles in the individual's life (Kluckhohn, 1951). On the other hand, the purpose of cultural level of the research is to generate information on abstract ideas which depend on social norms and are shared among society in general (Kuşdil and Kağıtçıbaşı, 2000; Schwartz and Bilsky, 1987).

Together with the assumption that values may change according to age, if the events which took place in different time periods were taken into account, it can be expected that the values of people who have different political opinions will differ. Four generation groups were defined in this study. The first generation is named as the '68 generation, who was born after World War II and defended values such as equality, freedom, fraternity, justice and independence etc. Three features of the '68 generation are mentioned as political opposition,

* Assist. Prof. Dr., Cyprus International University Faculty of Economics and Administrative Sciences Department of Business Administration, ergunozgur1@gmail.com.

social opposition together with questioning and the hippie movement with hedonism values. In addition, the most important feature of this generation can be their demand for change and strive for its realization (Berktaş, Belge and Kürkçü, 2008).

The second remarkable generation having similar demands with the '68 generation is the '78 generation. The members of the '78 generation had violent clashes between sub-groups or opposition groups during 1970s. For this reason, although they were defending similar values with the '68 generation, it is possible to think that the values of '78 generation may differ from the '68 generation.

The third generation that was analyzed in this research is named as the in-between generation. The members of this generation were almost 13-16 years old before the military coup of September 12th, 1980, in Turkey. They have been affected by the current political environment, and lived before, during and after the military coup. In addition, unlike the '68 and '78 generations, they grew up during the 1982 Constitution which is well known by its restrictive rights and freedoms as compared to the 1962 Constitution. Therefore, it is expected that the values of this generation will differ from the other two generations.

The last generation analyzed in this research has been brought up during Turgut Özal's era, who was the prime minister in 1983 and became the president later on. It is expected that achievement, hedonism and power values of this generation, who has been brought up during the country's integration with global capitalism, to be higher than the other generations. On the other hand increasing controls in schools, implementation of mandatory religious education in the primary, secondary and high schools and increasing "imam hatip" (religious) schools and preacher courses after 1980s, may have impact on rising conformity, security and traditional values of individuals.

After these theoretical explanations, the first hypothesis of the research is formulated as follows: "With the advance of age, the conservatism and self-transcendence values of individuals will be higher than openness to change and self-enhancement values. And those who are the same age group will have similar values." The second hypothesis is designed by including the generation belonging as "Although they are in the same age, individuals whose generation belonging is different will have different values and those whose generation belonging is similar will have similar values". The third hypothesis in terms of

demographics is formulated as “The values of individuals who are in the same age group will differentiate according to gender, education, and knowing more than one language”. In addition, a research hypothesis is presented if marital status, employment status and income level make a difference in individual values.

Method

Sample and Procedure

The research is actualized in Istanbul. 60 surveys have been delivered to the members of an association and a foundation who express themselves with their political generation belonging. The surveys were received in 20 days. Besides this, the electronic link of the survey was sent to internet groups, university students and alumnus in Istanbul and was filled voluntarily. As a result, 312 surveys were received and 301 were analyzed.

Instruments

In order to measure individual values, Schwartz Values Survey (SVS) was used (Kuşdil and Kağıtçıbaşı, 2000; Schwartz, 1992; 1994). Generation belonging was asked as a multiple choice question that contained an option for an open ended answer. Besides this, education, gender, and language options were asked as control variables. The data was analyzed by using SPSS 15 statistical software and factor, reliability (Cronbach's alpha), independent samples T-test and ANOVA analysis were performed (Sipahi, Yurtkoru and Çinko, 2008).

Findings

The data is derived from individuals between 20 and 69 years old. 13% of the participants know only their mother language, 55% know one foreign language and 32% of them know two or more foreign languages. 49% are men and 51 % are women. 15% of the population tested are in high school, 58% in university and 28% are post graduates. 21% of the participants have mentioned themselves as a member of the '68 generation, 30% of them as part of the '78 generation, 21% as part of the in-between generation while 16% as the generation after Özal and the remaining 12% as none of them.

At the end of the research, Schwartz's (1992) eight out of ten value dimensions were obtained. The dimensions were named according to their context as adventurous, benevolent, competent, conservative, environmentalist, fair, hedonist and successful. Two of them, fair and environmentalist, were formed

by decomposition of the “environmentalism” value dimension (Schwartz, 1992). All items of “conformity” dimension were out of analysis. The items of “power” dimension have dispersed under different values. “Stimulation” dimension has been maintained with all statements, “hedonist” dimension has borrowed an item of “power” dimension.

After the ANOVA analysis it is found that there were significant differences between the groups in terms of two dimensions as “conservative” and “hedonist”. The young individual’s conservative and hedonist value scores were higher than elders. It can be said that the first hypothesis has been supported partially in terms of hedonist value dimension. On the other hand, young individuals having higher conservative value scores were conflicting with the first hypothesis in which it was mentioned just the opposite.

Related with the generation belonging, significant differences occurred in conservative, successful and hedonist value dimensions. The conservative value scores of the generation after Özal and other groups were higher than the ‘78 generation. Moreover, the successful value scores of the generation after Özal was higher than the ‘78 generation and their hedonist value scores were higher than the ‘68 generation. The occurrence of successful value dimensions together with conservative and hedonist dimensions are important and support the second hypothesis partially.

For demographic variables women’s competent, fair, environmentalist and hedonist scores were found higher than men’s. Having a post graduate degree has contributed to competent values then high school graduates. Moreover, knowing more than one language has positively contributed to hedonist values than only acquiring the mother language.

In addition, in terms of the control variables, the competent, environmentalist and adventurer values of unmarried individuals were higher than married ones. Moreover, employed individuals’ competent value scores were found higher than unemployed. Besides this, the competent value scores of individuals in middle and high income groups and the benevolent value scores of high income group were higher than individuals in low-income group.

Results and Discussion

In sum, in this research, eight out of ten value dimensions of Schwartz Values Survey (1992; 1994), whose validity and reliability have been proved and was

implemented in many countries including Turkey, was obtained. This may be because of the heterogeneity of the sample group and limited number of surveys. It is advised for future researchers to collect more surveys from homogeneous groups. Moreover, only the successful value dimension has supported the first hypothesis. Contrary to the first hypothesis, higher levels of conservative values of young individuals than elders are supporting background information on the implementation after the 1980s. Implementation of mandatory religion courses in the schools, the expansive opening of “imam hatip” schools and preacher courses may have contributed to the rise in young individuals’ conservative values. Moreover, the result is in conformity with the results obtained from the research on conservatism, in which it is mentioned that the conservatism values are increasing in Turkey (Yılmaz, 2006).

In terms of generation belonging, the occurrence of a third value dimension, that is successful, compared to two dimensions, conservative and hedonist, were obtained on age is important while supporting the hypothesis partially. On the other hand, the question related with generation belonging was asked as “... Which generation do you feel belonging to?” may cause the individual to choose the generation that he/she likes instead of their possible generation that may be deduced from their age. It is advised for future researchers to consider this issue and test the item with a pilot study before the main research is carried out.

The conclusions in terms of demographics on fair and environmentalist values are parallel to Göregenli and Gürşimşek’s (2005) research. It was stated that women are less conservative and more humanitarian than men in their research. Moreover, it is also in conformity with Şener and Hazer’s (2007) research on the positive contribution of higher level of education to women’s environmentalist values. And the positive contribution of post graduate education on competent values is parallel to Gürşimşek and Göregenli’s (2005) research which was mentioned that women having better education are more voluntarily expressing themselves in front of the society. This can be an example of competent values. The positive contribution of knowing more than one language to hedonist values can be explained as better education may lead to better job prospectives, so that the individual can spend some time for his/her hobbies, interests and pleasure. The result should be support for further researches.

Moreover, the research was conducted with easily accessible sample meth-

ods in order to finish it in a short time (in a semester). It will be beneficial to support it by in depth interviews in future researches.

Lastly, because of having too many value items, the number of surveys collected may not be adequate. It is advised to collect either more surveys or use Short Schwartz Value Survey (SSVS) in future researches (Lindeman and Verkasalo, 2005).

Keywords: Age, Generation Belonging, Individual Values, '68 Generation, '78 Generation, Generation after Özal

KAYNAKÇA | REFERENCES

Ateş, H. (2010). Devrimci 78'lilerden darbecilere dava, *Sabah*, 23.07.2010 <http://www.78liler.org/78web/default.asp?Sayfa=HaberDetay&id=664> (Erişim: 17.05.2012)

Belge, M., Berktaş, F. ve Kürkçü, E. (2008). '68 ve mirası söyleşisi, *Bahçeşehir Üniversitesi Fazıl Say Sahnesi*, 10.04.2008.

Debats, D. L. ve Bartelds, B. F. (1996). The structure of human values: A principal components analysis of the Rokeach Value Survey (RVS), Website: <http://www.dissertations.ub.rug.nl/FILES/faculties/ppsw/1996/d.l.h.m.debats/c5.pdf> (Erişim: 05.12.2011)

Gürşimşek, I ve Göregenli, M. (2005), Humanistic attitudes, values, system justification, and control beliefs in a Turkish sample, *Social Behavior and Personality*, 34(7): 747-758

Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values* (Cilt 5: Cross-Cultural Research and Methodology Series). Newbury Park, CA: Sage. Course Notes from Hofstede's Cultural Dimensions, Website: <http://courses.csusm.edu/ssm461go/Hofstedecorrelations.doc> (Erişim: 14.04.2012)

Inglehart, R. (1990). *Cultural change in advanced industrial societies*, Princeton, N.J: Princeton University Press.

Michalos, A.C., Hatch M. P., Hemingway D., Lavalley, L., Hogan, A. ve Christensen, B. (2007). Health and quality of life of older people, a replication after six years, *Social Indicators Research*, 84: 127-158

Lindeman, M. ve Verkasalo, M. (2005). Measuring values with Short Schwartz's value survey, *Journal of Personality Assessment*, 85 (2): 170-178

Kluckhohn, C. (1951). Values and value-orientations in the theory of action: An exploration in definition and classification, *Toward a General Theory of Action*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz'ın değer kuramı, *Türk Psikoloji Dergisi*, 15 (45): 59-76

Radikal (2009). Yeni yükselen değerler, *Radikal*, 30.01.2009, <http://www.radikal.com.tr>

com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID= 919290&CategoryID=98 (Erişim: 15.05.2012)

Rokeach, M. J. (1973). Rokeach Value Survey (RVS), *The Nature of Human Values*, New York, Free Press

Schwartz, S. H. (1999). Basic individual values and the meaning of the work, *Applied Psychology: An International Review*, 48 (1): 49-71

Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theory and empirical tests in 20 countries. *Advances in experimental social psychology*, (25): 1-65

Schwartz, S. H. (1994). Beyond the individualism/collectivism: New natural dimensions of values, K. Uichil, H. C. Triandis, Ç. Kağıtçıbaşı, S. C. Choi ve G. Yoon, *Individualism and collectivism: Theory, method and application* içinde (s. 85-119), New York: Academic Press.

Schwartz, S.H. ve Bilsky, W. (1987). Towards a Psychological Structure of Human Values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, s. 550-562

Şener A. ve Hazer O. (2007). Values and sustainable consumption behavior of women: A Turkish sample, *Sustainable Development*, DOI:10.1002/ sd. 329, Website: Interscience.wiley.com

Sipahi, B., Yurtkoru E. S. ve Çinko M. (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*, (2.Baskı), İstanbul: Beta Basım

Triandis, H. C. (1994). Our culture influences who we are and how we view social behavior, *Culture and social behavior* içinde (s. 20-22), New York: McGraw-Hill Inc.

Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, bireysel değerler ve meslek seçimi, *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 18 (1): 93-103

Yılmaz, H. (2006). Muhafazakârlığın kökeninde aile var. *Milliyet Gazetesi*, 18.12.2006, <http://www.milliyet.com.tr/2006/03/18/guncel/axgun02.html> (Erişim: 16.05.2012)

78'liler (2012). Türkiye 12 Eylül davasının ilk duruşmasına tanık oldu, *78'liler Federasyonu*, <http://www.78liler.org/78web/default.asp?Sayfa=HaberDetay&cid=1322>, 2 Nisan 2012 (Erişim: 20.05.2012).

EK: Schwartz'ın Detaylı Bireysel Değerleri

Kaynak: (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000, s. 61)

Değerler	Açıklama
Güç (power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü.	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntümü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek).
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi.	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (zeki olmak).
Hazcılık (hedonism): Bireysel zevke, hazza yönelim.	Zevk ve hayattan tat almak.
Uyarılım (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı.	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık.	Yaratıcı olmak, meraklı olmak, özgür olmak, kendi amaçlarını seçmek, bağımsız olmak, <i>laiklik</i> (kendine saygısı olmak).
Evenselcilik (universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek.	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, barış içinde bir dünya, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak, <i>kadın hakları, laiklik</i> (uyum).
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirmesi.	Yardımsız olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat).
Geleneksellik (tradition): Kültürel ya da dinsel töre, fikirlere saygı ve bağlılık.	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak, <i>kadında namus, erkeğin üstünlüğü</i> (dünyevi işlerden el-ayak çekmek).
Uyma (conformity): Başkalarına zarar Verebilecek, toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması.	Kibar olmak, itaatkâr olmak, anne babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek, <i>misafirperverlik</i> .
Güvenlik (security): Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği.	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, <i>misafirperverlik</i> (bağlılık duygusu, sağlıklı olmak).

Notlar:

- Değerler bölümüne eklenen 5 madde koyu renk ile belirtilmiştir.
- Bu değerlerden laiklik ve misafirperverlik yer aldığı iki boyuta da eklenmiştir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).
- Kültürler arası karşılaştırmalarda tutarlı sonuç vermeyen değerler, parantez içerisinde yer almış ve bu araştırmada kullanılmamıştır.